

Eponímia mèdica catalana. El símptoma de Vidal Colomer

Elena Guardiola¹, Josep-Eladi Baños²

¹Unitat d'Informació i Documentació Mèdica. Departament de Recerca i Desenvolupament. Q. F. Bayer. Barcelona.

²Departament de Ciències Experimentals i de la Salut. Facultat de Ciències de la Salut i de la Vida. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

L'epònim

“Símptoma de Vidal Colomer. En la dilatació aguda d'estómac, augment progressiu del bombament abdominal a pesar dels vòmits continuats. També és conegut per símptoma paradoxal o símptoma de Vidal-Colomer”.

Enric Vidal i Colomer, l'home

Enric Vidal i Colomer (Figures 1 i 2) va néixer a Barcelona el dia 11 de setembre de 1901. Estudià a la Facultat de Medicina de Barcelona, on es llicencià el 27 de febrer de 1926^{2,3}. El 1927 es matriculà a l'Escola de Patologia Digestiva de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau; en acabar allí la seva formació decidí dedicar-se a aquesta especialitat, restant vinculat definitivament a l'Escola⁴. Ingressà a l'Hospital, per concurs, el dia 1 de març de 1930⁵.

Durant 1928, 1929 i part de 1930 treballà al Servei de Radioteràpia Anticancerosa del Dr. Pujol i Brull. De 1930 a 1933 prestà servei simultàniament al Pavelló del Sagrat Cor (Radioteràpia) i al Servei de Patologia Digestiva; finalment, passà a treballar exclusivament en aquest últim servei el 1933². Dins del Servei de Patologia Digestiva fou nomenat metge auxiliar l'any 1930, el 1938 metge ajudant i el 1948 metge numerari cap de sala; el 1955, ja sota la direcció de T. A. Pinós, fou subcap de l'Escola de Patologia Digestiva i el 1962, quan Pinós es jubilà, es va fer càrrec, interinament, de la direcció del servei^{4,5}.

A l'Hospital Clínic, treballà durant tres anys al Servei de Traumatologia del Dr. Joaquim Trias. De 1946 a 1951, fou cap de Dispensari de Malalties de l'Aparell Digestiu, adjunt a la Càtedra de Patologia General (Prof. L. Giro-nés) de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona^{2,4}. Allí explicà, des de 1946, les lliçons corresponents al temari de patologia digestiva². El 1950 es doctorà a Madrid, amb la tesi *Concepto actual y diagnóstico de la gastritis*².

Una part important del seu interès el dirigí cap a la radiologia i, molt especialment, cap a la gastroscòpia. Fou un dels primers en practicar aquest tipus d'exploració a Espanya. Junt amb el doctor Badosa, amb qui col·laborà fins que aquest va morir el 1965, foren els pioners en la utilització rutinària del gastroscopi semiflexible ideat per R. Schindler a Barcelona^{6,7} (un dels gastroscopis que havia utilitzat Vidal Colomer s'exposa a les vitrines de l'Escola de Patologia Digestiva de l'Hospital de Sant Pau⁷). Vidal Colomer i Badosa van fer, conjuntament, més de 3.700 gastroscòpies, xifra que, en aquells temps, ningú havia realitzat mai a Espanya^{4,5}. Vidal Colomer ideà una taula d'exploracions especialment útil per fer esofagoscòpies rígides i gastroscòpies semiflexibles⁷.

Amb Badosa i Pinós, organitzà els cursos de gastroscòpia que començaren el 1946 a l'Escola. Col·laborà en més de 45 cursos de patologia digestiva, radiologia i endoscòpia.

Els anys 1961 i 1962 fou vocal titular del tribunal, a proposta del Consell General de Col·legis de Metges, per jutjar les proves d'aptitud de l'especialitat d'aparell digestiu en el concursos per places vacants a la Seguretat Social.

La seva tasca científica fou molt extensa i publicà molts articles, tant en revistes espanyoles com estrangeres^{2,4},

FIGURA 1. Enric Vidal i Colomer (1901-1978)

Correspondència: Dra. Elena Guardiola
Unitat d'Informació i Documentació Mèdica
Departament de Recerca i Desenvolupament
Q. F. Bayer, S. A.
Pau Claris, 196
08037 Barcelona
Tel. 93 495 67 24
Fax 93 495 68 75
Adreça electrònica: elena.guardiola.eg@bayer.es

FIGURA 2. Enric Vidal i Colomer treballant

entre les que trobem *Anales de Medicina*; *Medicina, Anales del Instituto Modelo de Clínica Médica* (Buenos Aires); *Annals de l'Hospital de la Sta. Creu i S. Pau*; *Annales d'Oto-laryngologie et de Chirurgie Cervico Faciale*; *Bulletin de la Société d'Oto-Laryngologie des Hôpitaux de Paris*; *Archives des Maladies de l'Appareil Digestive*; *Clínica y Laboratorio*; *Extrait du Journal Belge de Gastroenterologie*; *Gastroenterología*; *Medicina Clínica*; *Medicina Española*, *Revista de Cirugía de Barcelona*; *Revista Española de las Enfermedades del Aparato Digestivo*; *Semana Médica*; *Semana Médica Española* i *Trazos*.

Els temes tractats en els seus articles foren diversos. Així, entre ells trobem els següents títols: *Nuevo método para la visualización radiológica del apéndice* (1930), *Qué hay que esperar de la radioterapia en el hipertiroidismo* (1930), *Apendicitis* (1934), *Úlcus gástrico* (1934), *Contribución al estudio de la úlcera de la cara posterior del estómago* (1939), *La gastroscopia y las imágenes lacunares del antro pilórico* (1940), *Cáncer ulceriforme y úlcera transformada* (1942), *Diverticulosis del tubo digestivo* (1943), *Trastornos tróficos viscerales en la siringomielia* (1944), *Lesiones gástricas de evolución atípica* (1950), *Tumor benigno del duodeno* (1951), *Tumor benigno del estómago* (1951), *Estómago irritable y gastritis* (1951), *Sobre meteorismo abdominal* (1951), *Divertículos del estómago* (1952), *Precáncer y tumores benignos del estómago* (1956), *Ausencia de signos patognomónicos en el diagnóstico radiológico del cáncer gástrico ulceriforme* (1956), *Alteraciones del tono y de la motilidad del duodeno (discinesia duodenal)* (1958), *Gastritis ulcerosa* (1958), *Gastritis aguda corrosiva* (1958), *Bezoar en un enfermo afecto de doble úlcera, gástrica y duodenal* (1958), *Gastritis tumoral en las primeras fases de su transformación maligna* (1958), *Cáncer gástrico infiltrante, incipiente de larga evolución* (1958), *Consideraciones acerca de las hernias del hiato esofágico* (1959), *Resultados del tratamiento quirúrgico en tres casos de divertículo duodenal mediante extirpación del saco* (1959), *Cirrosis colostásica extrahepática* (1961), *Lesiones esofágicas y gástricas debidas a la ingestión de sustancias cáusticas* (1964), *Lin-*

fogranuloma maligno del estómago (1961), *Gastritis crónica y cáncer* (1967), *Divertículos del esófago torácico* (1968), *La gastroscopia* (1968), *Tumores benignos del estómago* (1968) o *Duodenitis* (1972).

Va col·laborar també en molts llibres², entre els que trobem el capítol de radiologia a *Colitis ulcerosa y falsas colitis* de Gallart Monés i Gallart-Esquerdo (1940), el capítol titulat *Enfermedades del estómago y del duodeno* al volum II del *Tratado de Patología y Clínica Médicas* de Pedro i Pons (1948), *Patología abdominal clínica*, amb F. Gallart Monés, J. Badosa i A. Gallart-Esquerdo (1943) i *Der Magen und Seine Krankheiten*, amb R. Boller.

També publicà diverses monografies^{2,4}: *Complicaciones gastrointestinales frecuentes en los operados del estómago* (1942), *La velocidad de sedimentación globular*, amb J. Permanyer Macià (1944), *El estómago operado; estudio fisiopatológico*, amb A. Romero Calatayud (1946), *Gastritis* (1951), *Radiodiagnóstico en patología digestiva* (1956), *Enfermedades no ulcerosas del duodeno*, amb F. Gallart Monés (1944), *Diagnóstico precoz del cáncer de estómago* (1944) i *Tumores benignos del estómago y precáncer* (1961).

Parlava bé l'anglès i l'alemany, la qual cosa li va permetre traduir diverses obres de l'especialitat entre les que destaquen *Carcinoma y otras lesiones malignas del estómago*, de W. Waltman, H. Gray i J. T. Priestley (1946) i el segon volum de *Gastroenterología* de H. L. Bockus (1948)^{3,4}.

Participà activament en gairebé tots els congressos nacionals de l'especialitat i en diversos congressos internacionals. En són exemples les seves aportacions a la *Academia y Laboratorio de Ciencias Médicas*, sobre *Hipertiroidismo y radioterapia* (amb T. A. Pinós, 1930), al *II Congreso Nacional de Patología Digestiva*, sobre *Síntomas radiológicos de la colitis* (amb T. A. Pinós, 1933), i les 19 comunicacions que va presentar, amb diversos autors, al *III Congreso Español de Patología Digestiva y Nutrición* (1941)². Destacà especialment la ponència *El diagnóstico precoz del cáncer de estómago*, que presentà amb Badosa al congrés espanyol de 1944, celebrat a Sevilla^{2,4}. El 1948 participà en el *Premier Congrès Européen des Sociétés Nationales de Gastroenterologie*, celebrat a Lausana, on presentà dos treballs² i fou invitat per la *Sociedad de Gastroenterología y de la Nutrición* de Buenos Aires a donar una sèrie de tres conferències dins la *Primera Jornada Panamericana de Gastroenterología*. El mes de gener de 1956 participà en el *V Congreso Panamericano de Gastroenterología*, *VI Reunión de la Sociedad Cubana de Gastroenterología*, a La Havana, i l'any 1960 participà en el *Internationaler Kongress für Gastroenterologie* que se celebrà a Leiden (Holanda)⁵.

Fou membre del comitè editorial de la *Revista Española de las Enfermedades del Aparato Digestivo*, on va publicar una gran part de la seva producció científica⁴.

Va ser membre de diverses societats: membre numerari de la *Sociedad Española de Enfermedades del Aparato*

Digestivo (1933), soci numerari de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelona (1934), soci corresponsal (membre corresponent estranger) de la *Sociedad de Radiología* de Caracas (1949), membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona (1952), membre titular de la *Société de Broncho-Oesophagologie et de Gastrosopie de Langue Française* (1954) i membre corresponent de la *Sociedad Cubana de Gastroenterología* (1956). Va ser nomenat Membre d'Honor de la *Sociedad Española de Endoscopia Digestiva*^{2,4,5}.

Va morir el dia 1 de desembre de 1978. La *Revista Española de Enfermedades del Aparato Digestivo* deia en la nota necrològica que publicà⁴: “*Con él desaparece una figura relevante de la gastroenterología española, uno de los pioneros de la endoscopia y un maestro de muchas promociones de digestólogos. Su nombre queda inscrito en algunas de las páginas más brillantes de la historia de la gastroenterología en nuestro país, las que se escribieron alrededor de la Escuela de Patología Digestiva fundada por Gallart Monés y de la que Vidal Colomer formó parte como elemento destacado*” “... *será siempre recordado como un buen médico, un buen maestro y un hombre bueno, por pacientes, alumnos y compañeros de profesión*”.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

1. Foz i Sala M, Llauredó i Miret E, Ramis i Coris J, coordinadors. Diccionari enciclopèdic de medicina. 2ª ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana; 2000. p. 1672.
2. Enrique Vidal Colomer. Datos biográficos. Hospital de la Santa Cruz y San Pablo. Barcelona; 1950.
3. Enciclopedia Biográfica Española. Barcelona: J. M. Massó; 1955. p. 538.
4. J B G. Dr. Enrique Vidal Colomer. *Rev Esp Enferm Apar Dig* 1978;54:879-80.
5. Dr. E. Vidal Colomer [Internet]. Sociedad Española de Endoscopia Digestiva. AEED. Consultada l'1 de juny de 2006. Disponible a: http://www.aeed.org/per_vid.htm.
6. Vilardell F. La gastroenterología entre el segundo y el tercer milenio. *Rev Esp Enferm Dig* (Madrid) 2003; 95(n extraordinari):1-9.
7. Vilardell F. Cien años de endoscopia digestiva. La endoscopia digestiva en el segundo milenio. Madrid: Aula Médica Ediciones; 2003.

Agraïments

Els autors volen agrair a Teresa Mas el seu ajut en l'obtenció de documentació per a la realització d'aquest treball.